

การวิเคราะห์อุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะในจันทาลสูตร A study of Upāsakahood Whose Foremost (Etadagga) was Endorsed in Caṇḍāla Sutta

¹พงษ์เดช ลิบบานเย็น ²พระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒน์นวดิ) ³สุเทพ พรหมเลิศ

¹Pongdeg Limbanyen ²Phramaha Adidej Sativaro (Sukwattanawadee) ³Suthep Promlert

¹²³คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²³Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: Freetimelek@gmail.com

Received October 9, 2023; Revised November 9, 2023; Accepted: November 9, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะในพระไตรปิฎก 2) ศึกษาอุบาสกเอตทัคคะตามหลักจันทาลสูตร และ 3) วิเคราะห์เหตุแห่งอุบาสกเอตทัคคะตามหลักจันทาลสูตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเป็นแบบวิจัยทางเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) อุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะมีจำนวน 10 ท่าน ที่ได้รับยกย่องให้เป็นเลิศในทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษ โดยการแต่งตั้งเป็นพระวินิจัยของพระพุทธเจ้าท่านนั้น และ พระพุทธเจ้าประทานแต่งตั้งเพียง รูปเดียว ท่านเดียว ซึ่งการได้รับตำแหน่งเอตทัคคะเป็นไปด้วยเหตุ 4 ประการ คือ (1) ด้วยการเกิดเรื่องขึ้น (2) ด้วยการมาก่อน (3) ด้วยเป็นผู้ชำนาญชำนาญ และ (4) ด้วยเป็นผู้ยิ่งใหญ่ด้วยคุณ 2) จันทาลสูตร เป็นพระสูตรที่กล่าวถึงคุณสมบัติของอุบาสกสองด้านหรือสองชั่ว คือ อุบาสกจันทาล หรือ อุบาสกที่ไม่พึงประสงค์ในองค์กรของพระพุทธศาสนา ที่สามารถทำให้อุบาสกในพระพุทธศาสนาต่ำช้า ถดถอย หาความก้าวหน้าไม่ได้ ขาดความเป็นปึกแผ่น ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ให้หลักธรรมที่ตรงข้ามไว้ในพระสูตรเดียวกัน คือ อุบาสกแก้ว ที่จะกลายเป็นอุบาสกธรรมที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นอุบาสกที่ทำให้เป็นต้นบุญต้นแบบขององค์กรพระพุทธศาสนาก้าวหน้าสืบไป 3) ผลการวิเคราะห์ความเป็นอุบาสกเอตทัคคะตามหลักอุบาสกแก้วในจันทาลสูตร พบว่าอุบาสกเอตทัคคะทั้ง 10 ท่าน ไม่มีท่านใดเข้าหลักเกณฑ์ของอุบาสกจันทาล แต่อุบาสกเอตทัคคะทั้ง 10 ท่านเข้าหลักเกณฑ์ของอุบาสกแก้ว ที่ประกอบไปด้วย (1) เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย (2) เป็นผู้มั่งคั่ง (3) เป็นผู้ไม่ถ่อมตนขึ้นเขา เชื้อกรรม ไม่เชื่องมกล (4) ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ และ (5) ทำอุปกัธในศาสนานี้ก่อน เพราะอุบาสกเอตทัคคะเมื่อฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าก็สามารถสำเร็จเป็นพระอริยบุคคล เกิดปัญญาเห็นแจ้งในโลกุตตรธรรม มีอุบาสกเอตทัคคะจำนวน 7 ท่านอยู่ในชั้นพระโสดาบัน และ 3 ท่านอยู่ในชั้นพระอนาคามี

คำสำคัญ: อุบาสก; เอตทัคคะ; จันทาลสูตร

Abstract

This article was purposely made: 1) to study Upāśakahood whose Etadagga was given in the Tripitaka, 2) to study Upāśakahood whose Etadagga was given by Caṇḍāla Sutta, and 3) to analyze the causes giving rise to Upāśakahood according to the Caṇḍāla Sutta. This study employed qualitative research methodology done by studying related documentaries. The results of the research were found that: 1) there are 10 Upāśakas whose Etadagga had been praised as being excellent in some special way by the Buddha and only one had been appointed in accordance with four reasons: 1) the occurrence of the matter, 2) the precedence, 3) the specialization, and 4) possession of a great quality. 2) The Caṇḍāla Sutta is the one that discusses the qualities of two-sided or two-fold Upāśaka, namely, Caṇḍāla Upāśaka or those who are undesirable in the organization of Buddhism by which the quality of being Upāśakahood in Buddhism could be decreased without getting any progress wherein the Buddha gave the opposite principle in the same sutta, that is, an excellent Upāśaka who could become the role model for other accordingly. 3) The results of the analysis of Upāśakahood whose Etadagga was given according to the principles of Upāśaka in the Caṇḍāla Sutta were found that the 10 Upāśakas could be met with the criteria for an untouchable Upāśaka Caṇḍāla, but all 10 Upāśaka could be met with the criteria of excellent Upāśakas consisting of: 1) being a believer, 2) being a moral person, 3) being a person who does not believe in auspicious news, believing in karma not in auspiciousness, 4) a person does not seek to receive blessings outside of this religion, 5) one who makes a contribution in this religion first because those Upāśakas who listen to the Buddha's sermons leading to becoming a noble person where wisdom could be actualized to see the world of Dhamma clearly. Here seven Upāśakas got Sotāpanna stage and three Anāgāmi stage.

Keywords: Upāśaka; Etadagga; Caṇḍāla Sutta

บทนำ

พระพุทธเจ้าได้ให้ความสำคัญกับพุทธบริษัท 4 โดยมีพระดำรัสกล่าวไว้ด้วยเหตุผลว่า “เมื่อตถาคตปรินิพพาน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในพระธรรมวินัย ยังมีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสนา ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ในสิกขา ในกันและกัน นี้แล เป็นเหตุ เป็นปัจจัย ให้พระสัทธรรมตั้งมั่นอยู่นาน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 201 หน้า 343-344, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญกับ อุบาสก เพราะเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 และได้นำเอาหลักการที่สามารถแยกแยะคุณสมบัติของอุบาสกที่จะเป็นอุบาสกจันทาล และ อุบาสกแก้ว

ได้อย่างชัดเจนที่ปรากฏใน “จันทาลสูตร” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 175 หน้า 292, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เข้ามาร่วมในการวิจัยงานชิ้นนี้ ด้วยหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ให้ไว้ เป็นผลให้เกิดความศรัทธาต่อผู้พบเห็น ช่วยให้อุบาสกเป็นต้นบุญต้นแบบที่ดี ในพุทธกาลอุบาสกที่สามารถนำเข้ามาเป็นต้นแบบก็ต้องศึกษาไปที่ อุบาสก ที่ได้รับยกย่องให้เป็นเอตทัคคะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) ที่หมายถึง เป็นเลิศ ยอดเยี่ยม ดีเด่น ในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งอุบาสกที่เป็นเอตทัคคะในพุทธกาลมีจำนวน 10 ท่านด้วยกันที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า

อุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะในพระไตรปิฎก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 146 หน้า 31, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สมัยพุทธกาลอุบาสกที่ได้รับการยกย่องให้อยู่ในตำแหน่ง “เอตทัคคะ” มีจำนวน 10 ท่าน ประกอบไปด้วยอุบาสกที่เป็นสาธุชน คหบดี เศรษฐี กษัตริย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบุคคลหลายระดับชั้น กล่าวคือ ตปุสสะและภัลลิกะ สองวาณิช เป็นเอตทัคคะอุบาสกสาวกผู้ถึงสรณะเป็นปฐม สุตตตะอนาถปิณฑิก ท่านเป็นคหบดี ได้รับการยกย่องให้เป็นเอตทัคคะผู้เป็นทายาท จิตตคหบดี ชาวเมืองมัจฉิกาสณฑ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเอตทัคคะผู้เป็นธรรมกถึก หัตถกะอาฬวกะ ท่านเป็นอุบาสกที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้สังเคราะห์บริษัทด้วยสังคหวัตถุ 4 มหานามะเจ้าศากยะ ท่านอยู่ในเชื้อสายกษัตริย์ได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะทางด้านผู้ถวายของประณีต อุคคคหบดี ชาวเมืองเวสาลี ผู้ถวายของที่ (ตัวผู้ถวายเอง) ชอบใจ อุคคคหบดี ผู้ได้รับตำแหน่งเอตทัคคะในทางผู้เป็นสังฆอุปัฏฐาก สุระอัมพพัฏฐะ อุบาสกผู้สนับสนุนความศรัทธาจนได้รับยกย่องเป็นผู้มีปสาทะไม่หวั่นไหว ชิวโกมารภักจ เป็นหมอที่ดูแลประจำของพระพุทธเจ้า ผู้เลื่อมใส (เลือกตัว) บุคคล สุตท่าย นกุลบิดาคหบดี พระพุทธเจ้าได้ให้ตำแหน่งเอตทัคคะในผู้สนิทคุ้นเคย ซึ่งตำแหน่งเอตทัคคะในความหมายที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเลิศในคุณวิเศษด้านใดด้านหนึ่งนั้น ก็เป็นไปตามคุณสมบัติของอุบาสกท่านนั้น ๆ จากการศึกษาประวัติอุบาสกเอตทัคคะทั้ง 10 ท่าน ทำให้ทราบว่าอุบาสกเอตทัคคะเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าก็สามารถสำเร็จเป็นพระอริยบุคคล เกิดปัญญาเห็นแจ้งในโลกุตตรธรรม 9 และ อริยสัจ 4 ที่เป็นเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา มีเพียงท่านเดียวคือ จิตตคหบดี ที่ครั้งแรกศึกษาพระธรรมของพระพุทธเจ้าจาก พระมหานามะ หนึ่งในปัญจวคีย์และต่อมาพระพุทธเจ้าได้แต่งตั้งให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งเอตทัคคะผู้เป็นธรรมกถึก

พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ใน สคาถกสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1621-1622 หน้า 403, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้ประกอบด้วยธรรม 4 ประการเป็นพระโสดาบัน ดังนั้นอุบาสกอริยสาวกที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเอตทัคคะ จะประกอบด้วยธรรม 4 ประการและย่อมเป็นพระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า ธรรม 4 ประการประกอบด้วย 1) ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า 2) ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม 3) ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ 4) มีศีลที่ประกอบไปด้วยพระอริยเจ้าใคร่ ซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงตำแหน่งอุบาสกเอตทัคคะนั่นเอง นอกจากนั้นตำแหน่งเอตทัคคะที่พุทธบริษัท 4 ได้มาเป็นไปด้วยเหตุ 4 ประการคือ (1) ด้วยการเกิดเรื่องขึ้น (2) ด้วยการมาก่อน (3) ด้วยเป็นผู้ข้าของชำนานู (4) ด้วยเป็นผู้ยิ่งใหญ่ด้วยคุณ ด้วยเหตุ 4 ประการนี้พุทธบริษัท 4 อันได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สามารถกล่าวได้ว่ามาได้มาของเอตทัคคะบางครั้งได้มา โดยเหตุอย่างเดียว

บางครั้งได้โดยเหตุ 2 อย่าง บางครั้งได้โดยเหตุ 3 อย่าง บางครั้งได้ด้วยเหตุทั้ง 4 อย่าง ตัวอย่าง ตปุสสะและภัลลิกะ ได้เป็นปฐมอุบาสกผู้ถึงสรณะ 2 โดยเป็นไปตามเงื่อนไขเหตุเกิดเรื่องก่อน เพราะขณะนั้นพระพุทธเจ้ายังตรัสรู้ใหม่ ๆ ยังไม่ได้ประกาศพระศาสนาและยังไม่มีพระภิกษุเลย และทรงกำลังเสวยวิมุตติสุขหลังจากทรงตรัสรู้ ตามสถานที่ต่าง ๆ ในอุรุเวลาเสนานิคมเป็นเวลา 7 สัปดาห์ การที่อุบาสกท่านใดเมื่อได้รับตำแหน่งเป็นเอตทัคคะแล้ว ก็จะไม่มีการแต่งตั้งเอตทัคคะในตำแหน่งนั้น ๆ เข้ามาอีก ซึ่งในตำแหน่งเดียวกันในพุทธบริษัทที่เหลือ คือ ฝ่ายภิกษุสงฆ์ ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญเถระ เอตทัคคะรัตตัญญู รู้ราตรีนาน-มีประสบการณ์มาก ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์ ได้แก่ พระมหาปชาบดีเถรี เอตทัคคะผู้เป็นรัตตัญญู และ อุบาสิกา ได้แก่ นางสุชาดา เอตทัคคะผู้ถึงพระรัตนตรัยก่อน จึงเป็นการแต่งตั้งเอตทัคคะเพียงรูปเดียวท่านเดียวเท่านั้น ในแต่ละพุทธบริษัทแต่ละฝ่าย เป็นต้น

เมื่อศึกษาพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงพระพุทธเจ้าในขณะนั้นว่า พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี อธิบายให้ภิกษุทั้งหลายเข้าใจ จันฑาลสูตร ว่าด้วยอุบาสกจันฑาล มีคุณสมบัติของอุบาสกประกอบด้วยธรรม 5 ประการ ที่หมายถึงอุบาสกชั้นเลวหรืออุบาสกไม่พึงประสงค์ด้วยธรรม 5 ประการ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้ไม่มีศรัทธา 2) เป็นผู้ทุศีล 3) เป็นผู้ถือมงคลตื่นข่าว เป็นการเชื่อมงคล ไม่เชื่อกรรม 4) แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ 5) ทำอุปการะ นอกศาสนาก่อน ดังนั้นภิกษุทั้งหลาย อุบาสกประกอบด้วยธรรม 5 ประการนี้จึงเป็นอุบาสกจันฑาลหรืออุบาสกไม่พึงประสงค์ เป็นอุบาสกเศร้าหมอง และเป็นอุบาสกน่ารังเกียจ ต่อมาพระพุทธเจ้าได้ให้ธรรม 5 ประการ เพื่อให้เห็นถึงคุณสมบัติของอุบาสกที่จะเป็นอุบาสกแก้ว ประกอบด้วย 1) เป็นผู้ที่มีศรัทธา 2) เป็นผู้ที่มีศีล 3) เป็นผู้ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล 4) ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ 5) ทำอุปการะในศาสนานี้ก่อน อุบาสกประกอบด้วยธรรม 5 ประการนี้ เป็นอุบาสกแก้ว เป็นอุบาสกปทุม และเป็นอุบาสกบุญชริก ที่จะช่วยสืบสารให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ด้วยความศรัทธาของผู้ที่มีศรัทธาให้มากขึ้น และ ผู้ที่ยังไม่ศรัทธาให้มีความศรัทธา เพื่อเข้ามาศึกษาพุทธพจน์ของพุทธองค์ในเรื่องของการทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว

การที่พระพุทธเจ้าทรงมีแนวคิดในการปกครอง คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง ช่มคนที่ควรชม เมื่อพระยามารมาอารณาให้บริณีพพาน พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า “มารผู้มีบาป เราจะยังไม่บริณีพพาน ตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลาย ผู้สาวิกาของเรายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก่แล้ว กล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตน แต่ยังบอก แสดง บัญญัติกำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามที่เกิเกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 10 ข้อ 168 หน้า 113) พุทธดำรัสนี้แสดงว่าได้ฝากพระพุทธศาสนาไว้กับพุทธบริษัท 4 ไว้ให้เป็นผู้ดูแลสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาอุบาสกเอตทัคคะตามหลักจันฑาลสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์เหตุแห่งอุบาสกเอตทัคคะตามหลักจันฑาลสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยทางเอกสาร โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

- 1) รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา และเอกสารวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอุบาสกกับพระพุทธศาสนา
- 2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) อาทิเช่น หนังสือ ตำราวิชาการ เอกสาร หนังสือพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อบันทึกเสียง หรือสื่อมัลติมีเดียชนิดอื่น ๆ ที่ใช้ในระบบการสื่อสารของยุคสมัยปัจจุบัน
- 3) รวบรวมเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ด้วยการตีความ แยกประเด็นตามหมวดหมู่ของหลักจันตาสูต และการได้มาซึ่งตำแหน่งอัตถกคคะ
- 4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า อุบาสกอัตถกคคะทั้ง 10 ท่าน เป็นบุคคลที่พระผู้มีพระภาคได้ให้การยกย่องว่าเป็นเลิศ เป็นยอด เป็นผู้ประเสริฐที่สุดกว่าอุบาสกท่านอื่น ๆ จากประวัติของอุบาสกอัตถกคคะนั้นมีมาจากหลายชนชั้นในสังคมอินเดียเริ่มตั้งแต่ กษัตริย์ คหบดี เศรษฐี พ่อค้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 หน้า 248 ข้อ 31, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตลอดจนบุคคลที่เป็นลูกของหญิงงามเมืองที่มารดาไม่ต้องการ ซึ่งการดำเนินชีวิตของอุบาสกควรเป็นการร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สังคมมีความสุขความเจริญ อันจะเป็นการสอดคล้องกับมติดั้งเดิมที่อรรถกถากล่าวว่าสังคาลสูตรนั้นเป็น “คิหิวินัย” คือ วินัยของคฤหัสถ์ หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือน คู่กันกับ “ภิกขุวินัย” คือ วินัยของพระภิกษุสงฆ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557) จึงเป็นการวางตัวพึงพ้องกันระหว่างคฤหัสถ์กับพระสงฆ์ มีข้อสังเกตว่าอุบาสกอัตถกคคะเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาในครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ ก็ให้เกิดความปรารถนาในตำแหน่งอัตถกคคะที่ได้เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาอุบาสกผู้หนึ่งไว้ในตำแหน่งอัตถกคคะที่เป็นเลิศกว่าเหล่าอุบาสกผู้อื่น ด้วยความปรารถนาที่จะได้ตำแหน่งอัตถกคคะนั้นบ้าง จึงได้ทำกุศลกรรมที่มีความยิ่งยวดขึ้นไป ด้วยความศรัทธาในเรื่องทาน ศีล ภาวนา มีเกณฑ์ในการทำกุศลกรรม จัดแยกออกเป็นหมวดหมู่ให้ถูกต้องตามพระสูตรในพระไตรปิฎก (พรชัย เจริญดำรงเกียรติ, 2559) ทำให้กุศลกรรมเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วย ไม่ว่าอุบาสกอัตถกคคะจะเวียนว่ายอยู่ในเทวดาและมนุษย์ถึงแสนกัป เป็นสังสารวัฏที่นานและเป็นการทดสอบที่เห็นถึงความวิริยะอุตสาหะในการสร้างกุศลกรรมเพื่อให้ถึงความปรารถนานั้น จนถึงสมัยของพระสมณโคตมเมื่อท่านทรงโปรดแสดงธรรมให้เหล่าอุบาสกอัตถกคคะจบลง ก็ทำให้อุบาสกอัตถกคคะสำเร็จเป็นอริยบุคคลตามแต่ที่กุศลกรรมที่ได้สั่งสมมาในอดีตที่มาน้อยแตกต่างกันไป เริ่มจากโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และอรหันต์ เมื่อถึงเวลาอันสมควรพระผู้มีพระภาคก็ทรงสถาปนาอุบาสกเหล่านี้ให้ดำรงตนเป็นต้นแบบอยู่ในตำแหน่งอัตถกคคะต่อไป

การดำรงตำแหน่งอัตถกคคะเป็นพระวินิจฉัยของพระพุทธเจ้า ซึ่งธรรมดากการแต่งตั้งนั้นมีมาด้วยเหตุ 4 ประการ คือ 1) ด้วยการเกิดเรื่องขึ้น 2) ด้วยการมาก่อน 3) ด้วยเป็นผู้ชำนาญชำนาญ

4) ด้วยเป็นผู้ยิ่งด้วยคุณ ในการได้รับตำแหน่งเอตทัคคะ อุบาสกเอตทัคคะทั้ง 10 ท่านเข้าหลักเกณฑ์ของการได้รับตำแหน่งด้วยเหตุ 4 ประการด้วยกันทั้งสิ้น ในตำแหน่งเอตทัคคะของอุบาสกทั้ง 10 ท่าน มีจำนวน 7 ท่านสามารถเป็นอริยบุคคลชั้นพระโสดาบัน และ จำนวน 3 ท่านเป็นอริยบุคคลชั้นพระอนาคามี

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จัณทาลสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (2539), เล่ม 22 ข้อ 175 หน้า 292-293, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นพระสูตรขนาดเล็กที่มีความลึกซึ้ง โดยพระผู้มีพระภาคกล่าวให้ภิกษุทั้งหลาย เมื่อประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี เพื่อเป็นแนวทางให้เข้าใจในเรื่องอุบาสกจัณทาล และอุบาสกแก้ว ที่หมายถึงอุบาสกมีสองด้านหรือสองชั่ว คือ อุบาสกจัณทาล หรือ อุบาสกที่ไม่พึงประสงค์ที่สามารถทำให้อุบาสกในพระพุทธศาสนาต่ำช้า ถดถอย หาความก้าวหน้าไม่ได้ ขาดความเป็นปึกแผ่น ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้ให้หลักธรรมที่ตรงข้ามไว้ในพระสูตรเดียวกัน คือ อุบาสกแก้ว ที่จะกลายเป็นอุบาสกธรรมที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นอุบาสกที่ทำให้เป็นต้นบุญต้นแบบขององค์กรพระพุทธศาสนาก้าวหน้าสืบไป จะเห็นว่าจัณทาลสูตรเป็นพระสูตรขนาดเล็ก แต่มีความมุ่งหมายที่จะบอกคุณลักษณะของอุบาสกไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ คุณลักษณะพิเศษประจำตัวของอุบาสกไว้เป็นสองด้าน คือ อุบาสกจัณทาล และ อุบาสกแก้ว สำหรับพระผู้มีพระภาคมีการกำหนดคุณสมบัติของอุบาสกไว้ในจัณทาลสูตร เป็นคุณสมบัติที่กำหนดไว้ 5 ด้านอย่างชัดเจน คือ ศรัทธา ศีล เรื่องมงคล-เรื่องกรรม การแสวงหาเขตบุญนอกศาสนา และการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา ก่อน ถ้าขาดข้อหนึ่งข้อใดไปก็จะเป็นอุบาสกจัณทาล ดังนั้นอุบาสกแก้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 5 ด้าน อย่างถูกต้องเหมาะสม การทำอย่างถูกต้องเหมาะสมอุบาสกต้องใช้ปัญญาโดยวิถีทางที่จะทำให้ความเข้าใจความเป็นไปตามธรรมชาติแห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ บังเกิดเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ให้มากที่สุด หรือการดำเนินชีวิตด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของธรรมชาติ โดยประพฤติปฏิบัติในทางที่จะผลักดันและสร้างสรรค์เหตุปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็นไปเพื่อก่อผลดีบังเกิดคุณประโยชน์แก่ตนและหมู่คณะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2560) และที่สำคัญอุบาสกแก้วก็ต้องมุ่งมั่นในการเข้าถึงพระรัตนตรัยเอามาเป็นที่พึ่ง เป็นสรณะ และมีความประพฤติปฏิบัติตนรักษาศีลให้หมดจด ไม่ต่างพร้อย ให้ความช่วยเหลือเป็นกัลยาณมิตรกับบุคคลรอบข้าง ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ในทุก ๆ ด้านที่ตนสามารถส่งเสริมได้

ดังนั้นจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าได้ให้ความสำคัญกับ ศรัทธา เป็นอันดับต้น พระพุทธเจ้ามีการแสดงธรรมขณะประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ด้วยข้อธรรมที่ว่า “พหูธาคูสูตร” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 หน้า 124-132 ข้อ 160-169, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่ประกอบไปด้วย ธาตุ อายตนะ ปฏิจจสมุปบาท ฐานะและอฐานะ ที่อธิบายวงเวียน 4 ประการเพื่อให้อุบาสกที่ไม่มีความศรัทธา ให้เกิดความศรัทธา อุบาสกที่มีศรัทธาแล้วให้ยิ่งด้วยศรัทธาเพิ่มมากขึ้น เพราะพระสูตรนี้สามารถย้ายกิเลสทั้งหลายจนประสพชัยชนะคืออรหัตตผล จนบางครั้งเรียกธรรมบรรยายนี้ว่า “อัมมาทาสะ” แปลว่า แวนสองธรรม เพราะใช้สองคุณธรรมของมนุษย์ได้เหมือนใช้กระบอกสองคูหาหน้า ซึ่งสามารถดูอุบาสกเป็นผู้ไม่มีศรัทธา หรือ มีศรัทธาได้ ด้วยอุบาสกเอตทัคคะผู้มีศรัทธาจะประกอบด้วยธรรม 6 ประการ กล่าวคือ 1) ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพุทธเจ้า 2) ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม 3) ความเลื่อมใสอันไม่

หวั่นไหวในพระสงฆ์ 4) อริยศีล 5) อริยญาณ 6) อริยวิมุตติ เพราะอุบาสกเอตทัคคะจะเป็นผู้เชื่อมั่นใน ตถาคต อุบาสกเอตทัคคะมีจิตตั้งมั่นดี หมดความสงสัยในพระคุณของพระพุทธเจ้า เห็นอภยธรรมที่ หมายถึงพระนิพพาน ทำให้แจ้งในอภยธรรมอยู่ตลอด

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าให้ความยกย่องในคุณลักษณะผู้ที่จะเป็น อุบาสกเอตทัคคะ ประการแรกต้องมีความสำรวมในการดำรงชีวิตด้วยสิกขา 5 ประการเป็นหลัก และมีปกติสุขตามความปรารถนาได้โดยไมยาก ไม่ลำบาก ด้วยหลักธรรมเป็นเครื่องชี้ว่าเป็นสุขในปัจจุบัน คืออุบาสกเอตทัคคะบำเพ็ญกุศลมาจนถึงรูปาวจรมาน เพราะเป็นเหตุให้อุบาสกเอตทัคคะผู้บำเพ็ญ ฌานได้ประสบความสุขที่ไม่เศร้าหมอง ในอภยธรรมปัจจุบัน และที่มีในจิตยิ่งที่เรียกว่า อภิเจตสิก ใน ความหมายนี้เป็นจิตที่ยอดเยี่ยมที่เรียกว่า อุตตมจิต ได้แก่จิตที่บริสุทธิ์ที่เรียกว่า วิสุทธิจิต จิตยิ่ง 4 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 หน้า 179 ข้อ 299, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539) ที่อุบาสกเอตทัคคะประกอบด้วย 1) อุบาสกเอตทัคคะ เป็นผู้มีความเลื่อมใสอันไม่ หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า 2) อุบาสกเอตทัคคะ เป็นผู้มีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม 3) อุบาสกเอตทัคคะ เป็นผู้มีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ 4) อุบาสกเอตทัคคะ เป็นผู้มีศีลที่ พระอริยะใคร่ พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 3 หน้า 179 ข้อ 69, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น อุบาสกเอตทัคคะ จะมีชีวิตอยู่ตามความปรารถนา ได้โดยไมยาก ได้โดยไมลำบาก และอุบาสกเอตทัคคะเมื่ออยู่มีความสุขในปัจจุบัน ก็สามารถบอกตัวเองได้ว่าจะไม่กลับไปนรก หรือ อยู่ในอบายที่ปราศจากความเจริญ ความฉิบหายอีก และไม่กลับไปเกิดในวิภวของกิเลส กรรม และ วิบากอีกเช่นกัน ตลอดจนลักษณะที่เป็นอยู่ ความเป็นไปในเปรค ฌาย ทูคติ วินิบาทจบสิ้น ไม่มีความ ตกต่ำไปจากโสดาบัน มีความแน่นอนมั่นคงในการสำเร็จสัมโพธิ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 2 หน้า 87 ข้อ 242, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือมรรค 3 เบื้องสูง ได้แก่ สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตตมรรค ในภายใน

ประการต่อมา การตั้งความปรารถนา อุบาสกเอตทัคคะพึงธรรมกถาของพระศาสดา พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาอุบาสกผู้หนึ่งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นเลิศกว่าพวกอุบาสกในพุทธบริษัท 4 นั้น อุบาสกเอตทัคคะ จึงทำกุศลให้ยิ่งยวดขึ้นไป ปรารถนา ตำแหน่งนั้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 1 หน้า 248 ข้อ 389) ปกติอุบาสกปุถุชนล้วนมีความ ปรารถนาในมนุษย์สมบัติ ที่จะสมปรารถนาต้องปฏิบัติตนขึ้นต่ำในสิกขาบท 5 ประการ จึงเป็นผู้ สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติ ไม่ใช่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียวโดยไม่ลงมือปฏิบัติในกุศลกรรมใด ๆ การตั้งความปรารถนาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือแรงส่งผลักดันเท่านั้น ส่วนการประพฤติปฏิบัติเป็นหลัก สำคัญในการที่จะได้มาซึ่งมนุษย์สมบัติตามที่ตนปรารถนาแต่ถ้าหากไม่สมปรารถนาก็ไม่ควรเสียใจ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นโลกธรรม คือเป็นเรื่องของโลก ธรรมดาของโลก ทางพระพุทธศาสนามี 8 ประการ คือ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีนินทา มีสรรเสริญ มีสุข มีทุกข์ และสำหรับอุบาสกเอตทัคคะ ความปรารถนาของท่านสูงมากไม่ว่า จะเวียนว่ายไปในเทวดาและมนุษย์ตลอดแสนกัป ก็ตั้งความ ปรารถนาในการทำกุศลกรรมตั้งแต่ พังพระธรรมเทศนาของพระศาสดาพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุ มุตตระ ด้วยการละกิเลส ประพฤติพรหมจรรย์

หลังจากนี้แล้ว การสั่งสมบุญ จะเป็นการนำสุขมาให้ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศ แต่จากงานวิจัยเรื่องอุบาสกเอตทัคคะในจันทาลสูตร ต้องเป็นการสั่งสมบุญที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทำอย่างวิริยอุตสาหะที่เป็นความเพียรพยายามฝ่าฟันจนผ่านพ้นอุปสรรค วิกฤตต่าง ๆ เพราะจากการวิจัยพบว่า อุบาสกเอตทัคคะ “ต้องเวียนว้ายไปในเทวดาและมนุษย์ตลอดแสนกัป” เป็นเช่นนี้ทุกคนและเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าองค์ก่อน เช่น พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ ก็ตั้งความปรารถนาในการทำกุศลกรรมตั้งแต่นั้น ด้วยการละกิเลส ประพฤติพรหมณ์จรรยาสุดท้ายอุบาสกเอตทัคคะก็เป็นอริยะบุคคล คือ เป็นบุคคลผู้บรรลุลหริวิเศษ ในพระพุทธศาสนามีโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ จนได้รับการยกย่องและได้รับการแต่งตั้งว่าเป็นเลิศกว่าอุบาสกท่านอื่น ดังนั้น การสั่งสมบุญ ควรเริ่มต้นทันทีไม่ควรปล่อยให้ผ่านพ้นไปตามกาลเวลา ไม่ประมาทในวัย เพราะอุบาสกเอตทัคคะกว่าที่ท่านจะได้รับการยกย่องใช้เวลาเป็นแสนกัป ในการเวียนว้ายในวัฏสงสาร ซึ่งในการละกิเลสของปุถุชนก็เป็นไปได้ยาก เพราะสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้มนุษย์ออกจากเส้นทางของพุทธะตลอดเวลา ดังนั้นการมีหลักธรรมในการสั่งสมบุญ คือ หลักอุบาสกธรรม 7 ก็สามารถส่งเสริมให้มนุษย์เป็นอุบาสกแก้วตามหลักจันทาลสูตรได้

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์อุบาสกผู้เป็นเอตทัคคะตามหลักจันทาลสูตร” สามารถอภิปรายผลการวิจัย แยกออกเป็นประเด็น

1) จากงานวิจัยจะเห็นว่า การได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องที่ต้องได้มาด้วยเหตุ 4 ประการ สามารถนำมาใช้ในสังคมและองค์กรได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นเรื่องของการได้รับการยกย่องเป็นที่สุด ที่ประกาศยกย่องแก่บุคคลที่มีผลงานดีเด่น และได้กระทำความดีให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไปด้วยปัญญาความสามารถ เพื่อเป็นกำลังใจให้ปฏิบัติงานต่อไป และสำหรับปุถุชนทั่วไปได้เอาเป็นแบบอย่าง เพื่อจะได้รับการยกย่องเช่นเดียวกันนั้น โดยงานวิจัยสอดคล้องกับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้แต่งหนังสือ “พุทธธรรม” (ฉบับปรับปรุงและขยายความ) ที่ว่าการดำเนินชีวิตด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของธรรมชาติ โดยประพฤติปฏิบัติในทางที่จะผลักดันและสรรค์สร้างเหตุปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างก่อผลดีบังเกิดคุณประโยชน์แก่มนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ที่อยู่ด้วยปัญญาก็จะเป็นบุคคลที่มี จริยะ แยกแยะได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รู้เข้าใจความจริงของธรรมชาติ หรือรู้เท่าทันธรรมดา ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ขั้นที่ 2 ใช้ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ คือ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมดา หรือกฎธรรมดานั้น โดยกระทำการที่เป็นเหตุ ให้เหตุปัจจัยทั้งหลายดำเนินไปในทางที่จะก่อผลดี ขั้นที่ 3 เมื่อทำอย่างถูกต้องที่ตัวเหตุปัจจัยแล้ว ก็ปล่อยให้เหตุปัจจัยเป็นไปตามธรรมดา หรือตามกฎจนก่อผลของมันเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2560)

นอกจากนี้การที่จะได้รับการยกย่องจะมีภาวะผู้นำของอุบาสกเอตทัคคะซ่อนอยู่ โดยงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิบูลศีลพรต อาสโภ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของ อนาคตบัณฑิตศรีสุโขทัยกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา” มีบทบาทโดดเด่นด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัย 4 อันสมควรแก่สมณบริโศกเหมือนกัน มีศรัทธามั่น ในพระพุทธศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลายเหมือนกัน สร้างเสนาสนะอันเป็น

ถาวรวัตถุไว้ใน พระพุทธศาสนา คือ อานาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างวัดเชตวัน นางวิสาขามหาอุบาสิกาสร้างวัดบุพพาราม ทั้งสองท่านเป็นเศรษฐีใจบุญชอบช่วยเหลืองานสังคมเป็นที่เคารพรักของบุคคลทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องในตำแหน่งเอตทัคคะ (พระครูวิบูลศีลพรต อาสโภ, 2557)

2) จากงานวิจัยจะเห็นว่าในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับคุณงามความดีที่ได้จาก “กุศลกรรม” ที่บุคคลนั้นได้กระทำมา เป็นการสั่งสมกุศลกรรมที่เรียกว่า บุญ นับเป็นแสงกับ ดังนั้นบุคคล สังคม และ องค์กรต่าง ๆ ควรสร้างกุศลกรรมที่เป็นการกระทำด้วยเจตนาที่ดี ถูกต้องด้วยจาคะ เมตตา และปัญญาซึ่งเป็นรากเหง้า ของกุศลทั้งปวง เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่พื้นฐานของครอบครัวจนถึงสังคม และระดับโลก สอดคล้องกับภัสสรา ที่เสนอว่า การพัฒนาลำดับขั้นทางจริยธรรมจากภายในของบุคคลเพื่อยกระดับขั้นทางคุณธรรมให้สูงขึ้น จากปุถุชนขึ้นไปให้เป็นอริยชนต้องพัฒนาทางกาย จิต สังคมและปัญญา เพื่อไม่ให้กุศลธรรมครอบงำให้มีสติในการรับข้อมูลและมีปัญญาเข้าใจสิ่งนั้นตามความเป็นจริง (ภัสสรา มณฑาธรรม, 2565)

นอกจากนี้แล้วงานวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์อินแก้ว สุขวฑฒโน (ใจโส) ที่ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบรรลุนิพพานของอุบาสกผู้ได้รับเอตทัคคะ” ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน พบว่าในอดีตชาติของอุบาสกเหล่านั้นได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าปทุมุตระ และได้ตั้งความปรารถนาไว้ ในปัจจุบันชาติท่านเหล่านั้นได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งโดยตรงหรือธรรมจากพระสาวกบางคน อุบาสกบางท่านก็ได้บรรลุนิพพานขั้นสูง บางท่านก็ได้บรรลุนิพพานขั้นต่ำ ซึ่งแต่ละท่านก็ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอตทัคคะตามความสามารถของแต่ละท่าน โดยนำหลักอุบาสกธรรม 5 หลักไตรสิกขา และปฏิบัติตนตามหลักทศ 6 มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัด และมีการบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนาและปกป้องคำชู้พระพุทธศาสนา เอาใจใส่ดูแลพระสงฆ์ตลอดมิได้ขาด ลักษณะการบรรลุนิพพานของอุบาสก ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ล้วนมีเหตุปัจจัยที่ทำให้ท่านเหล่านั้นได้บรรลุนิพพานเป็นเพราะว่าท่านเหล่านั้นเคยบำเพ็ญบารมีมาก่อนตั้งแต่อดีตชาติ และตั้งความปรารถนาทำบุญสำคัญเอาไว้ และชวนชวนเพื่อบรรลุนิพพานในปัจจุบันชาติ (พระครูสมุห์อินแก้ว สุขวฑฒโน (ใจโส), 2555)

3) จากงานวิจัยเอตทัคคะทั้ง 10 ท่าน เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคก็จะรับเอาหลักธรรม พุทธวจนะ และหลักการทำความดี ด้วยการละกิเลส และ ประพฤติพรหมจรรย์ มาเป็นสรณะยึดเป็นข้อปฏิบัติ ดังนั้นบุคคล สังคมและองค์กรต่าง ๆ ก็ควรดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมโดยไม่ต้องบังคับหรือมีสิ่งแลกเปลี่ยนใด ๆ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่จะเป็นกิเลสให้เพิ่มมากขึ้นต่อไป อย่างเช่นการสร้างอิทธิพลต่อความคิดของสังคมและประชาชนในประเทศโดยอาศัยทรัพยากรพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม การแต่งตัว ค่านิยม ในการเข้าวัดฟังธรรม และนโยบายส่งเสริมภาครัฐ ในการจูงใจให้ประชาชนประกอบคุณงามความดี เป็นต้น ซึ่งการทำงานดังกล่าวต้องทำต่อเนื่อง เพราะจะมีความสำคัญในการก่อกำเนิดภาพลักษณ์และชื่อเสียงของบุคคล สังคม และประเทศต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือ “ธรรมานุชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม” ของพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ด้วยมาตรฐานชีวิตของชาวพุทธนี้ เกิดจากความดำริที่จะย้ำเน้นถึงความสำคัญของการที่ชาวพุทธควรมีข้อปฏิบัติที่ยึดถือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง โดยรู้ข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ในสังคาลสูตร ขึ้นมาส่งเสริมให้เป็นกฎเกณฑ์สำหรับชาวพุทธ ที่จะยึดถือ

ปฏิบัติกันอย่างเป็นมาตรฐานทั่วไป ในการที่จะดำเนินชีวิตและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ตั้งงามมีความสุข ความเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557)

ในการประกอบคุณงามความดีถือเป็นการสร้างมงคลให้กับชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งเน้นย้ำว่าต้องทำอย่างต่อเนื่อง โดยงานวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักมงคล 38 ประการ ในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย” ของ อำพล บุตตาสาร และ วัชรระ งามจิตรเจริญ กล่าวคือ หลักเกณฑ์ในการประยุกต์ใช้หลักมงคล 38 ของชาวพุทธในสังคมไทยมีหลายอย่าง เช่น การเลือกปฏิบัติตามความสามารถของตน การปรับการปฏิบัติตามหลักมงคลชีวิตให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักมงคลชีวิต 38 ของชาวพุทธในสังคมไทย ชาวพุทธไทยส่วนมากได้นำหลักมงคลโดยเฉพาะข้อ 1-30 มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยบางข้ออาจไม่ได้ปฏิบัติตามคำอธิบายในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และบางข้อมีความเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อน ส่วนมงคลข้อ 31-38 ชาวพุทธไทยเข้าใจว่า คฤหัสถ์ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เพราะเป็นหลักธรรมระดับโลกุตระเหมาะสำหรับบรรพชิต (อำพล บุตตาสาร, วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานที่ได้ทำออกมาสามารถสร้างแนวทางใหม่ ๆ ที่ผู้สนใจสามารถนำไปใช้ได้จริง ในแง่มุมอื่น ๆ ให้หลากหลาย และ นำขึ้นเป็นประเด็นในการอภิปรายหัวข้อต่อไป นอกจากนั้นควรนำสถานการณ์ปัจจุบันที่จะมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของคฤหัสถ์และผู้สนใจว่า มีผลต่อการปฏิบัติให้ได้ถึงเหตุ 4 ประการดังกล่าวได้อย่างไร เพราะระยะเวลาในการทำกิจกรรมต้องหยุดลงตามตารางเวลาจัดงาน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอให้มีการจัดกลุ่ม Line เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง โดยอาจนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นให้คฤหัสถ์และผู้สนใจไม่ลดละการประกอบคุณความดีที่เป็นกุศลกรรม เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากรูปความต่างของอุบาสกเกี่ยวกับอุบาสกจันทาลที่เป็นหัวใจสำคัญที่จะเป็นผู้รับสืบทอดศาสนาจากการพิจารณาถึงความต่างใน 2 ลักษณะคือ

1. อุบาสกแก้ว ประกอบด้วยมีศรัทธา มีศีล เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล ไม่แสวงหาเขตบุญนอกศาสนา และบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา
2. อุบาสกจันทาล ประกอบด้วย ไม่มีศรัทธา ไม่มีศีล เชื่อมงคลไม่เชื่อกรรม แสวงหาเขตบุญนอกศาสนา และบำเพ็ญบุญนอกพระพุทธศาสนา

จากความต่างดังกล่าว นำไปสู่อัตลักษณ์ของอุบาสก 3 ลักษณะ (BIS) คือ 1. อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา (Buddhist identity) คือ มีศรัทธา ไม่แสวงหาเขตบุญนอกศาสนา บำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา 2. อัตลักษณ์เชิงอุดมคติ (Ideal Identity) คือ เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล และ 3. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) คือ มีศีล เป็นโมเดลของอุบาสกที่อยู่ในวงสังคมที่เชื่อมร้อยกับพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดในการนำหนทางสว่างแห่งชีวิตสู่ความนิพพานคือสุขสงบในใจอย่างยั่งยืน

บทสรุป

การศึกษาอัตลักษณ์และจันทาลสูตรมีอิทธิพลต่อการครองตนเป็นอุบาสก มากน้อยแค่ไหนก็เป็นไปตามที่ได้ศึกษาถึงภาวะผู้นำของอุบาสกอัตลักษณ์แล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการจัดตั้งองค์กร มูลนิธิ ชมรม และศูนย์การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ โดยใช้ต้นแบบอุบาสกในพุทธกาล เช่น อนาถปิณฑิกเศรษฐีมีบทบาทโดดเด่นด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัย 4 อันสมควรแก่สมณบริภคเหมือนกัน มีศรัทธามั่น ในพระพุทธศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลายเหมือนกัน สร้างเสนาสนะอันเป็นถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนาคืออนาถปิณฑิกเศรษฐีสร้างวัดเชตวัน ท่านเป็นเศรษฐีใจบุญชอบช่วยเหลืองานสังคมเป็นที่เคารพรักของบุคคลทั่ว ๆ ไป เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความศรัทธา ในการพิจารณาตนว่าเป็นผู้มีศรัทธา พระพุทธเจ้าให้พิจารณาถึงการละนิวรณ์ 5 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 51 หน้า 59) เพราะเป็นสิ่งที่กั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม กล่าวคือ (1) กามฉันทะ ความพอใจในกาม (2) พยาบาท ความคิดร้าย (3) ถีนมิทธะ ความหดหู่และเซื่องซึม (4) อุทธัจจกุกกัจะ ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ (5) วิจิกิฉา ความลังเลสงสัย และถือเอา แว่นส่องธรรม คือญาณทัสสนะสำหรับตนในการส่องดูร่างกายให้ทั่วทั้งภายในและภายนอก เช่น การเห็นพระธรรมที่พระอริยเจ้าเห็น การแทงตลอดธรรมอย่างพระอริยเจ้าแทงตลอด การบรรลุธรรมที่ทำให้เป็นพระอริยะ การบรรลุความเป็นพระอริยะ ซึ่งก็คือปัญญานั้นเอง ดังนั้นการพิจารณาการละนิวรณ์ และ ญาณทัสสนะ อุบาสกก็จะเห็นคำตอบของการเป็นผู้มีศรัทธา

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้วิจัยหลังจากได้ทำงาน “ศึกษาวิเคราะห์อุบาสกผู้เป็นอัตลักษณ์ตามหลักจันทาลสูตร” มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในงาน “ศึกษาวิเคราะห์อุบาสกผู้เป็นอัตลักษณ์ตามหลักจันทาลสูตร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไปให้มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจพระพุทธศาสนาว่าควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร โดย

จัดเป็นฐานความรู้ 4 ฐาน ตามหลักเกณฑ์ของการได้มาของอุบาสกเอตทัคคะ กล่าวคือ 1) ด้วยการเกิดเรื่องขึ้น (อัตถูปัตติ) 2) ด้วยการมาก่อน (อาคมณะ) 3) ด้วยเป็นผู้ชำนาญชำนาญ (จินณวสี) และ 4) ด้วยเป็นผู้ยิ่งด้วยคุณ (คุณาติเรก) ซึ่งเป็นการที่จะช่วยให้ผู้สนใจเข้าถึงหลักธรรมของพระผู้มีพระภาค การจัดกิจกรรมควรมีความต่อเนื่องไปด้วยการมีสื่อที่จะให้ความรู้ต่อเนื่อง เพราะถ้ากิจกรรมจบลงความสนใจต่าง ๆ ก็อาจจะหยุดลงเท่าที่มีกิจกรรมนั้น ๆ ในการจัดงานควรมีการออกแบบตัวอักษรและกราฟิกต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อความน่าสนใจ

นอกจากนั้นควรนำสถานการณ์ปัจจุบันที่จะมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของคฤหัสถ์และผู้สนใจว่า มีผลต่อการปฏิบัติให้ได้ถึงเหตุ 4 ประการดังกล่าวได้อย่างไร เพราะระยะเวลาในการทำกิจกรรมต้องหยุดลงตามตารางเวลาจัดงาน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอให้มีการจัดกลุ่ม Line เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง โดยอาจนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นให้คฤหัสถ์และผู้สนใจไม่ลดละการประกอบคุณความดีที่เป็นกุศลกรรม เป็นต้นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยบอกให้รู้ว่าการเป็นคฤหัสถ์ผู้เป็นเลิศในพระพุทธศาสนา ต้องประกอบไปด้วยเหตุ และ สิ่งใด ๆ ประกอบกันขึ้นมาจนได้รับการแต่งตั้งจากพระผู้มีพระภาคเพียงหนึ่งเดียว ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าในโอกาสข้างหน้าต่อไป ดังนี้

(1) ศึกษาเปรียบเทียบความเป็นอุบาสกผู้เป็นเลิศในพระพุทธศาสนากับสาวกของศาสนาในศาสนาอื่น

(2) ศึกษาวิเคราะห์เหตุของความเป็นเลิศของอุบาสกในพระพุทธศาสนากับความเป็นเลิศของสาวกในศาสนาอื่น

(3) ศึกษาอุบาสกธรรมในจันทาลสูตรกับพระสูตรอื่น ๆ หรือ หลักธรรมอื่น ๆ ที่สามารถทำให้อุบาสกเป็นเลิศกว่าอุบาสกท่านอื่น ๆ ในด้านใดด้านหนึ่งอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ภัสสร ฆนทนาธรรม. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยหลักนาถกรรมธรรม. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(4), หน้า 198-210.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2557). อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). ธรรมานุชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ธรรมสภา.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 57. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีพิมพ์.

- พรชัย เจริญดำรงเกียรติ. (2559). *ทวน คีล ภาวนา ในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อมรินทร์ธรรมะ.
- พระครูสมุห์อินแก้ว สุขวฑฒโน (ใจโส). (2555). “การศึกษาวิเคราะห์การบรรลุธรรมของอุบาสกผู้ได้รับเอตทัคคะ”, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อำพล บุคตาสาร, วัชร งามจิตรเจริญ. (2562). รูปแบบการประยุกต์หลักมงคลชีวิต 38 ประการเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 26(3), หน้า 1-32.
- พระครูวิบูลศีลพรต อาสโภ. (2557). การศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของ อนาถปิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา. *วารสารวรมัญญองแหรพุทธศาสตรปริทรรศน์*, 1(1) , หน้า 115-123.